

Vem tar ansvar för Afrika?

Genom att bekämpa kolonialmakterna tog afrikanerna ansvaret för den politiska befrielsen. Men sedan dess har flera ledare skyltat bristfällig utveckling i sina länder på västvärlden. Nu, när gäller det den ekonomiska befrielsen, kan man inte göra sig till offer och lägga ansvaret på ett ointresserat väst.

REDAN PÅ 1880-TALET DÅ EUROPA BÖRJADE sin erövring av Afrika, gjorde afrikanerna motstånd, väpnat motstånd. När det misslyckades försökte de med icke våldsmetoder via egna religiösa organisationer. Efter andra världskriget ledde det massnationalistiska motståndet till att största delen av Europas kolonialvälde upplöstes. De sista kolonierna befriades återigen med väpnad kamp. Idag återstår att befria Västsahara, där Marocko frivilligt tjänar som kolonialmakt åt Spanien och Frankrike.

Denna den första befrielsen handlade om den politiska makten och afrikanerna tog hela ansvaret för dess genomförande.

Idag handlar det om den ekonomiska befrielsen, som afrikanerna bör ta åtminstone huvudansvaret för. Då går det inte att skylla allt elände i Afrika helt och hållet på kolonialismen och slavhandeln.

Flera afrikanska ledare har under åren frånsagt sig ansvaret för Afrikas utveckling genom att lägga all skuld på västvärlden, Mobutu, Mugabe och i viss mån Mbeki för att nämna några. En sådan inställning drabbar inte väst utan endast Afrikas egna folk. Även om allt vore västlänternas fel skulle dessa inte ta något större ansvar för Afrikas utveckling utan att tjäna på det själva i första hand. Att klaga på väst lönar sig alltså inte utan leder bara till passivitet. Afrika måste och kan utveckla sig självt.

LEONORA MIANO FRÅN KAMERUN behandlar i sin roman "Nattens inre" denna problematik. Frågan är hur afrikanerna idag ska reagera på självutnämnda "befrielseorganisationer", som baserar sin kamp på dimmiga begrepp om det förkoloniala "äkta" Afrika och tillämpar människooffer enbart i syfte att ersätta en diktatur med sin egen?

Miano svarar genom en till synes galen kvinna, som skriker ut sin frustration: "Det är dags att erkänna att vi själva har bidragit till att vi nu förblöder. Om vi inte kan se mörkret i vårt förflutna, hur ska vi då kunna befria oss från det mörker som ännu omger och förkväver oss? Idag går våra söner ut i krig. (...) Själva vädjar vi till västvärldens dåliga samvete, men av vem ska våra barn kräva gottgörelse?"

I DEBATTEN OM Dick Harrisons andra del av slaveriets historia finns flera exempel på ansvarslost förnekande av historiska fakta och försök att frånta afrikanerna ansvar för sin del i slavhandlingen.

Kritikerna menar att den transatlantiska slavhandeln påtvungades afrikanerna av Europa. Men slaveri och slavhandel

förekom ymnigt i Afrika i flera hundra år före handeln över Atlanten. En ny marknad öppnade sig för Afrikas slavjägare och slavhandlare.

Kritikernas resonemang bygger på att det skulle finnas en automatisk solidaritet mellan människor med samma hudfärg. Det är en farlig myt. Både nutid och historien är full av exempel på hur vita slåss med varandra och svarta likaledes. Det är ju inte i egenskap av afrikaner eller européer vissa ägnade sig åt slavhandel utan i sin egenskap av skrupelfria handelsmän, svarta och vita.

AFRIKANERNA ÄR INTE ETT FOLK utan många. En del ägnade sig åt slavhantering, andra gjorde det inte. Att framställa afrikanerna som kollektivt försvarslösa offer är inte bara felaktigt utan gör dem dessutom till objekt i historien utan förmåga att fungera som subjekt med eget ansvar.

Kritikerna kräver att Sverige ska bli mer medvetet om sin del i slavhandeln. Ett viktigt och riktigt krav. Samma krav borde afrikaner ställa på sig själva. För Sveriges del är Harrisons slavtrilogi en bra början.

Han behandlar inte bara den transatlantiska slavhandeln utan även den afrikanska över Sahara, Röda havet och Indiska oceanen. Han krossar myter som t.ex. arabernas påstådda ickerasism. Han visar att frigivna slavar och indianer gärna försåg sig med egna slavar och ägnar ett kapitel åt den nordafrikanska slavhandeln med européer som vara.

Dessa afrikaner gjorde räder utmed Europas kuster, ända upp till Island. Hundratusentals européer var slavar i Nordafrika.

MEN NYA VINDAR DRAR ÖVER Afrika. Alltfler afrikaner kräver större ansvarstagande av sina ledare. Den nya AU och det ekonomiska programmet Nepad, med dess brister, pekar åt rätt håll. Efter den politiska befrielsen kan resurserna sättas in på det ekonomiska området. En större självtillit kan förmärkas hos afrikanerna i förhandlingar om världsekonomin.

Bland de afrikaner som klart uttrycker Afrikas eget ansvar har jag mestadels träffat på kvinnor. Är det bara de som vill ha Afrika åt afrikanerna?

INGVAR FLINK

Läs mer:

"Nattens inre", Sekwa förlag 2007, övers. Marianne Tufvesson
Dick Harrison Slaveriets historia, del 2, Historiska Media 2007